

*УКРАЇНА У
МІЖВОЄННИЙ
ПЕРІОД
(20-30 РР. ХХ СТ.)*

ЛЕКЦІЯ 6

ВСТУП

*Між першою та другою світовими війнами
Україна опинилася у складі різних держав:*

Галичина – у складі Польщі,

Буковина – у складі Румунії,

Закарпаття – у складі Чехословаччини,

більша частина України (УРСР) – у складі СРСР.

ПЛАН

- 1. Формування СРСР. Вступ України до Радянського Союзу**
- 2. Нова економічна політика (неп)**
- 3. Індустріалізація. Колективізація сільського господарства**
- 4. Політика коренізації в Україні**
- 5. Формування тоталітарного режиму**
- 6. Західноукраїнські землі в 20-30 рр.**

ЛІТЕРАТУРА

- 1.** Бойко О.Д. Історія України: Посібник. –К.: Академія, (Альма-матер), 2001. – 656 с.
- 2.** Історія України / Кер. авт. кол. Ю.Зайцев. – Львів: Світ, 1996. – 488 с.
- 3.** Історія України. Навчальний посібник / Під ред. В.А. Смолія – К.: Альтернатива, 1997. – 419 с.
- 4.** Кульчицький С.В. Особливості індустріалізації народного господарства УРСР. Сторінки історії української РСР. Факти. Проблеми. Люди. – К., 1990.
- 5.** Новітня історія України (1900-2000): Підручник / А.Г.Слюсаренко та ін. –К.: Вища школа, 2000.
- 6.** Субтельний О. Україна. Історія. – К., 1994.
- 7.** Турченко В. Новейшая история Украины. – К., 1995.
- 8.** Україна в ХХ столітті (1900-2000): Зб. Докум. і матер. – К., 2000.

1922

***ФОРМУВАННЯ СРСР.
ВСТУП УКРАЇНИ ДО
РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ***

ПРОГОЛОШЕННЯ УРСР

**6 січня 1919 р. утворена
Українська Соціалістична
Радянська Республіка (УСРР).**

**10 березня 1919 р. – I
конституція УСРР, яка
проголосила:**

- встановлення радянського ладу, перемогу «диктатури пролетаріату»;
- перехід від буржуазного ладу до соціалізму;
- ліквідацію приватної власності;
- свободу слова, зібрань, союзів тільки для трудового народу

ФОРМУВАННЯ СРСР

30 грудня 1922 р.
утворено **Союз
Радянських
Соціалістичних
Республік –
СРСР:**

- Російська СФРР,
- Українська СРР,
- Білоруська СРР,
- Закавказька СФРР - Грузія, Вірменія, Азербайджан

ВСТУП УКРАЇНИ ДО РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ

26 січня 1924 р. – I конституція Радянського Союзу. Союзні республіки були позбавлені права на зовнішню політику і торгівлю. Їх повноваження обмежувалися сільським господарством, внутрішніми справами, охороною здоров'я та соціальним забезпеченням.

1925 р. прийнята II Конституція УСРР: закріпила вступ Радянської України до Радянського Союзу.

Союз РСР перетворився на жорстко централізовану, унітарну державу. Україна втратила рештки державного суверенітету, стала адміністративною одиницею Радянського Союзу.

1921-1928

***НОВА
ЕКОНОМІЧНА
ПОЛІТИКА (НЕРП)***

ПРИЧИНИ ПЕРЕХОДУ ДО НЕПУ

- Закінчення бойових дій, перехід до мирного будівництва;
- Економічна криза;
- Незадоволення селянства продрозкладкою, збройні виступи проти існуючої влади, необхідність нового підходу до відносин села і міста.

НЕП ПЕРЕДБАЧАВ РЕАЛІЗАЦІЮ ТАКИХ ЗАХОДІВ:

- заміна продрозкладки **продподатком**;
- дозвіл на **вільну торгівлю** надлишками сільськогосподарської продукції;
- продаж у **приватні руки** і передача в оренду дрібних і частини середніх підприємств;
- **децентралізація** управління промисловістю;
- запровадження **госпрозрахунку**;
- використання товарно-грошових відносин;
- відмова від карткової системи.

НАСЛІДКИ

- відродження приватної ініціативи;
- пожвавлення торгівлі;
- зростання особистої зацікавленості трудящих в результатах праці
- поліпшення економічної ситуації.

ОДНАК НЕП БУЛО ЗГОРНУТО

Неп був реакцією на об'єктивні обставини - кризовий стан економіки, невдоволення селян продрозкладкою, протести селян і робітників.

Коли проблема економічної відсталості була вирішена і країна вийшла з економічної кризи, неп згорнули.

Радянське керівництво перейшло до адміністративно-командної економіки.

1923-1938

***ПОЛІТИКА
КОРЕНІЗАЦІЇ В
УКРАЇНІ***

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

- підготовка та висування управлінських кадрів корінної національності радянських республік,
- врахування національних чинників при формуванні партійного і державного апарату,
- організація мережі закладів освіти та культури, книговидавничої справи мовами корінних національностей,
- глибоке вивчення національної історії, відродження і розвиток національних традицій, культури.

В Україні політика коренізації отримала назву *українізації*

РЕЗУЛЬТАТИ

Значна частина шкіл, технікумів, дитячих будинків стали україномовними. У 1930 р. чисельність шкіл з українською мовою навчання становила 85%.

Тираж україномовних газет зріс у 5 разів (до 90%), зросла кількість книжкової продукції українською мовою.

Зросла вага українців в партії та комсомолі.

На українську мову було переведено 75% діловодства державних установ.

Значних успіхів досягли література і мистецтво завдяки діяльності М. Хвильового, Г.Косинки, М.Рильського, В.Сосюри, Л.Курбаса, О. Довженка, Г.Верьовки та ін.

Забезпечувалися інтереси неукраїнського населення республіки – росіян, євреїв, поляків, німців, болгар (національних меншин).

Наприкінці 1920 – на початку 1930-х рр. політика українізації почала здавати позиції під тиском адміністративно-командної системи.

Почалася боротьба з «крайнощами» під гаслом боротьби з «буржуазним націоналізмом». Посилилися репресії проти активних учасників українізації. 1938 р. українізацію остаточно згорнули.

1925

ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ

ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ

**курс, спрямований
на прискорений
розвиток
промисловості**

Мета: ривок у
розвитку індустрії,
ліквідація
економічного
відставання СРСР
від передових країн
Заходу.

ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ

Модернізацію проводили швидкими темпами, плановими методами – п'ятирічками.

Прагнучи якнайскоріше підняти економіку, сталінське керівництво

- ставило нереальні та економічно необґрунтовані плани,
- спиралося на ентузіазм народу,
- організовувало масові соціалістичні змагання, рухи передовиків і ударників праці.

Однак план жодної п'ятирічки не був виконаний.

1929 р. проголошено курс на форсовану індустріалізацію.

ОСОБЛИВОСТІ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

- **Інвестування в промисловість республіки, особливо на початку індустріалізації, значної частини коштів.**
- **Будівництво і реконструкція в Україні великих промислових об'єктів – «Криворіжсталь», «Запоріжсталь», «Азовсталь», Дніпрогес, Дніпробуд.**
- **Територіальна диспропорційність розміщення промислих підприємств.** Посилювалися традиційні індустріальні регіони – Донбас і Подніпров'я, проте помітно відставала промисловість Правобережжя.
- **Поява в промисловому комплексі республіки нових галузей** - молочна, маргарінова, комбікормова, хлібопекарська.
- **Модернізація легкої та харчової промисловості значно відставала від важкої індустрії.** Це призвело до серйозних диспропорцій в народному господарстві.

Наслідки

успіхи

з аграрної країни республіка перетворилася в індустріально-аграрну

Україна посіла друге місце в Європі за виправкою чавуну і виробництву машин; третє місце за виробництвом сталі, четверте місце в світі за видобутком вугілля

урбанізація

«ціна» зрушень

привілейоване становище підприємств групи «А» порівняно з групою «Б»

будівництво сотень проектів було розпочате, але незавершене

зламано механізм саморегуляції економіки

початок масових репресій

пограбоване та поневолене село

1927

***КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ
СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА***

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

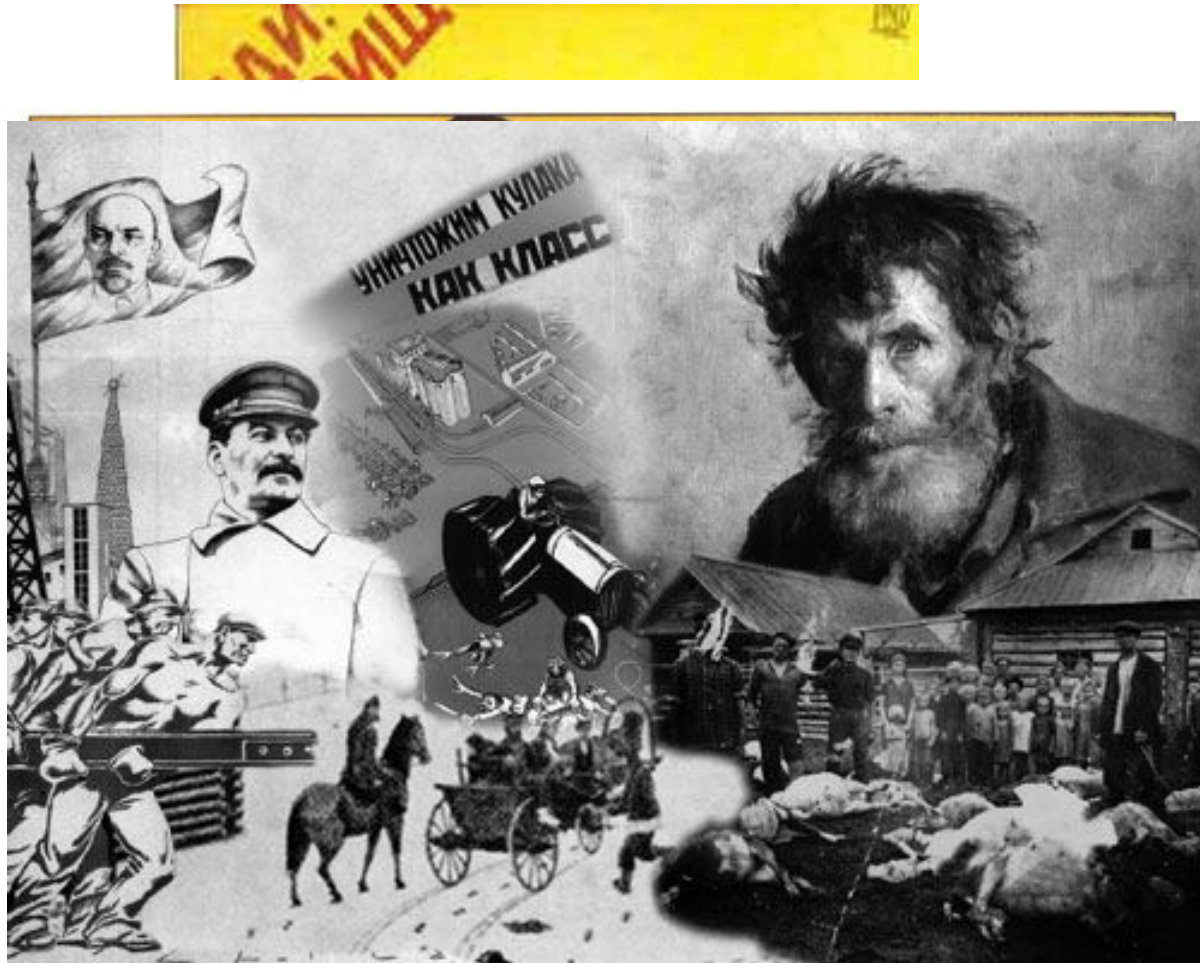
1929 р. – перехід до політики суцільної колективізації.

Здійснювалася форсованими насильницькими методами.

Аби зламати опір заможних селян, проводилася політика «ліквідація куркульства як класу»:

- розкуркулення,
- депортації – виселення селянських родин на Північ і до Сибіру.

Так було знищено найбільш працездатних і заможних господарів.

НАСЛІДКИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ

- на селі було утворено командну економіку з підпорядкуванням колгоспів державній владі
- тривала дезорганізація і деградація аграрного сектора
- ліквідовано куркульство як клас
- голодомор 1932-1933 рр.

1929

***ФОРМУВАННЯ
ТОТАЛІТАРНОГО
РЕЖИМУ***

СРСР ПЕРЕТВОРИВСЯ НА ТОТАЛІТАРНУ ДЕРЖАВУ З РЕЖИМОМ ОСОБИСТОЇ ВЛАДИ СТАЛІНА

- 1. Утвердження монополії комуністичної ідеології.** Право на істину визнавалося лише за марксизмом.
- 2. Монополізація влади більшовицькою партією,** усунення з політичної арени інших політичних партій. До Конституції СРСР 1936 р. вперше увійшло положення про керівну і спрямовуючу роль комуністичної партії.
- 3. Зрощення правлячої партії з державним апаратом:** ключові пости у владних структурах могли належати лише членам комуністичної партії.
- 4. Встановлення жорсткого контролю держави над суспільним життям.**
- 5. Встановлення монопольного контролю партійно-державного апарату над економічною сферою.** Одержавлення всіх форм власності, централізація керівництва економікою, утворення адміністративно-командної системи.
- 6. Масові репресії.**

ВИСНОВКИ

Таким чином, у міжвоєнний період Українська РСР перебувала у складі Радянського Союзу з тоталітарним комуністичним режимом.

Модернізація України, яку здійснювали комуністи, супроводжувалася примусовою колективізацією, голодомором, масовими репресіями.

1920-1930-І РР.

***ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ
ЗЕМЛІ***

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ

- Уряд Польщі забороняв вживання української мови в державних установах.
- Румунська влада здійснювала політику тотальної румунізації: було заборонено вживання української мови, українська преса, закривалися українські школи.
- Аграрні реформи, проведені у 1919 р., мали на меті передачу землі польським, румунським і чеським колоністам.

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ

- У 1929 р. була утворена Організація українських націоналістів (ОУН).
- Її керівником у 1929-1938 рр. був Євген Коновалець. Мета – утворення незалежної соборної української держави будь-яким способом, у тому числі терористичними методами боротьби.
- Отже, західноукраїнські землі в 20-30 рр. ХХ ст. були об'єктом соціально-економічного і національного гноблення.
- Колонізаторська політика Польщі, Румунії і Чехословаччини викликала широкий національно-визвольний рух.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

- 1.** Коли було утворено СРСР?
- 2.** Які республіки увійшли до складу Радянського Союзу?
- 3.** Назвіть основні причини переходу до непу.
- 4.** Назвіть основні заходи нової економічної політики.
- 5.** Назвіть наслідки нової економічної політики.
- 6.** Основні положення політики коренізації.
- 7.** Назвіть результати політики українізації.
- 8.** Поясніть термін «індустріалізація».
- 9.** Коли розпочалася політика форсованої індустріалізації в УРСР?
- 10.** Назвіть успіхи індустріалізації.
- 11.** Назвіть негативні наслідки політики індустріалізації.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

- 1.** Дайте визначення терміну «п'ятирічки».
- 2.** Розкрийте зміст політики колективізації.
- 3.** Коли розпочалася суцільна колективізація?
- 4.** Якими були результати політики колективізації в Україні?
- 5.** Назвіть дату голодомору в Україні.
- 6.** До складу яких держав входили українські землі в міжвоєнний період?
- 7.** Коли в СРСР утверджується тоталітарний режим?
- 8.** Назвіть основні риси тоталітарного режиму.
- 9.** Окресліть становище західноукраїнських земель у складі іноземних держав у міжвоєнний період.
- 10.** Коли була утворена Організація українських націоналістів?
- 11.** Хто очолив ОУН?